

بررسی تغییر طراحی شهری شهرها برای سلامت مطالعه موردی شهر شیراز

وحید فروزش

رئیس فنی شهردار منطقه سه شیراز

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی تغییر طراحی شهری شهرها برای سلامت مطالعه موردی شهر شیراز انجام شده است روش اجرای پژوهش توصیفی پیمایشی بوده جامعه آماری تعداد ۴۸۳ نفر از مجموعه مهندسين شهرسازی هر شیراز می باشد و نمونه آماری تعداد ۲۱۴ نفر به صورت تصادفی انجام شده است. ابزار پژوهش پرسشنامه می باشد و مقادیر آلفای کرونباخ پرسشنامه دال بر تایید و نرمال بودن آن است. نتایج نشان داد بین تغییر طراحی شهری شهر شیراز بر سلامت روانی و جسمانی افراد رابطه معنادار وجود دارد. همچنین بین تغییر در طراحی مبلمان شهری بر سلامت فراد نیز رابطه معنادار بدست آمده است.

واژه‌های کلیدی: تغییر، طراحی شهری، سلامت، شهر شیراز

مقدمه:

فضاهای شهری به مفهوم صحنه ای است که فعالیت های عمومی زندگی شهری در آنها به وقوع می پیوندد خیابان ها میادین و پارک های یک شهر فعالیت های انسانی را شکل می دهند این فضاهای پویا در مقابل فضاهای ثابت و بی تحرک محل کار و سکونت اجزاء اصلی و حیاتی یک شهر را تشکیل داده شبکه های حرکت مراکز ارتباطی و فضاهای عمومی و تفریح در شهر را تامین می کنند.

مشکلات و عوارض فزاینده ناشی از چاقی مفرط و کم تحرکی در جهان و ایران محققان را به چاره جویی در این زمینه انداخته است. دردورانی که محدودیت های زندگی مکانیکی به انسان اجازه در نظر گرفتن زمانی مشخص برای ورزش را نمی دهد، پیاده روی در فضاهای شهری و به اهدافی همچون خرید و یا رفت و آمد، بهترین محل سرمایه گذاری برای فعالیت های فیزیکی است. از طرف دیگر تحقیقات نشان دهنده تاثیرات محیط ساخته شده بر میزان پیاده روی اشخاص است. بر این اساس هدف تحقیق یافتن کیفیات کالبدی-فضایی موثر بر میزان پیاده روی در فضاهای شهری ایران بوده و در چند بخش صورت گرفته است.

شهر و فضاهای عمومی آن، نقش مهمی در کیفیت زندگی شهروندان از طریق تأثیر بر سلامت جسمانی و روانی آنها دارد. هم اکنون معضل بسیاری از شهروندان، بیماری های غیر واگیری است که شرایط کالبدی شهرها بر آن ها دامن می زند. پزشکان ظهور این بیماری ها را به دلیل تغییر شیوه زندگی به سوی کم تحرکی، تغذیه ناسالم، وابستگی به اتومبیل و در نتیجه اضافه وزن و چاقی افراد میدانند. فضاهای شهری موجود از یک سو با ایجاد موانع بسیار برای افراد پیاده، آنها را به فعالیت بدنی کمتر سوق میدهند و از سوی دیگر امکان دسترسی آنها را به مکان های عرضه تغذیه سالم محدود مینمایند.

نتایج حاصل از بررسی تحقیقات موجود، به صورت چارچوب مفهومی پیشنهادی تبیین کننده رابطه بین ویژگی های کالبدی فضاهای شهری و چاقی، همچنین دو رفتار فعالیت بدنی و تغذیه افراد بزرگسال ارائه شده است. یافته های تحقیق نشان میدهد که سلامت یکی از ابعاد بنیادی طراحی فضاهای شهری است. براساس چارچوب پیشنهادی، عوامل تأثیرگذار بر چاقی، ویژگی های کالبدی از فضاهای شهری به مثابه مبداء- مقصد، مسیر و محدوده، شامل اختلاط کاربری، ایمنی و امنیت، الگوی شبکه معابر، ویژگی های زیباشناختی و اقلیمی، و قابلیت دسترسی به انواع مقاصد فعالیت بدنی و فروشگاه های غذایی می باشند. تحقیقاتی از این نوع می توانند پایه های اولیه انجام تحقیقات تجربی در کشور را فراهم نمایند.

بحران سلامت وعدم ایمنی محیطی در ابعاد جسمی و روانی، فضاهای شهری و مسکونی معاصر را تهدید می کند. فقدان ایمنی شهروندان در مقابل تصادفات، عدم امنیت در فضاهای شهری وسکونتی، انزوا، افسردگی وگسست اجتماعی در محلات شهری ونیز وابستگی مفرط شهروندان به اتومبیل وکم تحرکی در اقشار مختلف از بیماری های مزمن شهری ومحیطی هستند. درچنین شرایطی اتخاذ رویکرد های نوین برنامه ریزی وطراحی محیط سلامت محیطی شهروندان ضروری است. طراحی فضاهای بازومحلات شهری متناسب باآسایش وسلامت شهروندان یکی ازاهداف طراحی شهری پایدار به شمار می رود که در رساله های اخیر- به ویژه درکشورهای توسعه یافته- گسترش زیادی داشته و ارائه راهنماها ومعیارهای طراحی برای آسایش، سلامت و ایمنی شهروندان ازنتایج چنین رویکردی بوده است.

بر این اساس طراحی فضاهای باز وسبز محلی، برنامه ریزی فضاهای شهری پیاده، ایجادمحلات متراکم با کاربری های مختلط مسکونی وتجاری واداری، اجرای طرح های شهری میان افزا در فضاهای باز وبلا استفاده، افزایش دسترسی فیزیکی وبصری ساکنان به طبیعت از طریق طراحی طبیعت گرا، ایجادفرصت های فرهنگی - اجتماعی و تجاری- تفریحی در محله، کاهش وابستگی زندگی شهری به اتومبیل از طریق تجهیز محلات به خدمات عمومی نظیر مدارس محله ای، توسعه شبکه حمل ونقل بین محلی و ارتقای کیفیت فضاهای جمعی در مراکز محلی متناسب با گروه های جمعیتی استفاده کننده از راهبردهای پایدار برای ارتقای سلامت وایمنی عمومی در محیط شهری شناخته شده است.

بدیهی است که افزایش کارایی محیط ومنظر شهری واستفاده بیشترشهروندان نیز به ترویج وگسترش فعالیت فیزیکی و حمل نقل غیر موتوری نیز کمک خواهد کرد.

بازنگری پژوهش‌های پیشین

رجبی، زهرا؛ فیضی توتکله، زهره؛ خاوری نصیر محله، علی؛ ضوابط و مقررات شهرسازی و منابع مالی شهرداری‌ها رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری « پاییز ۱۴۰۰ - شماره ۷۹ (جلد ششم) (صفحه - از ۱۱۶ تا ۱۳۴) مجموعه تصمیمات مردم ساکن هر شهر، شکل آن شهر را می‌سازد. ولی شهر باید کنترل شود، چون زندگی شهر با هرج و مرج و بدون سازوکارهای انتظام بخش و قابل اجرا رو به نابودی خواهد رفت. بر همین اساس، همه‌ی جوامع برای کنترل تصمیمات مردم و عملکرد صحیح و آسان، نیاز به قوانین و مقررات دارند تا بتوانند با اطمینان زندگی کنند، به کار خود بپردازند و بدانند که از دیگران هم می‌توان انتظار پیروی از این مقررات را داشت. ضوابط و مقررات شهرسازی، آن بخش از تصمیمات مردم را که بازتاب فضایی و کالبدی دارد، کنترل و هدایت می‌کند و «توسعه‌ی پایدار» که مفهوم عدالت را در طول زمان و همچنین در عرض زمان در بردارد، می‌تواند به‌عنوان آرمان و مقصد نهایی این نوع از ضوابط و مقررات قرار گیرد. اگر ضوابط و مقررات شهرسازی، به نحو کارآمدی، به‌منظور تحقق اهداف و آرمان‌های توسعه‌ی پایدار، تدوین شود و به همان صورت نیز به اجرا درآید، «تضمین‌کننده» ی شکل‌گیری نوعی سکونتگاه (شهر)، با آرمان‌های توسعه‌ی پایدار خواهد بود. در این میان تنگناهای مالی نظام مدیریت شهری و اتکای آن به تامین درآمد از طریق شیوه‌های ناپایدار، آفت این نقش خواهد شد و موجب ناپایداری توسعه‌ی شهر می‌شود.

دیزی جانی، غلامعلی؛ شمس‌الدینی، علی؛ نویسنده مسئول: رضایی، محمدرضا؛ باز تعریف و کاربست اصول و معیارهای شهرگرایی جدید در راستای ملاحظات بومی شهرها مجله: جغرافیا و برنامه ریزی منطقه ای « بهار ۱۴۰۰، سال یازدهم - شماره ۲ علمی-پژوهشی (صفحه - از ۲۲۷ تا ۲۵۸)

در جهت رفع مشکلات ناشی از فرسودگی و زوال مراکز شهری و گسترش افقی شهرها جنبش نوشهرگرایی به وجود آمد. نوشهرگرایی مجموعه‌ای از عوامل توسعه‌ی ای برای ایجاد جوامع بهینه و جذاب‌تر است. با توجه به مشکلات و مسایل عدیده ای که از گسترش افقی و پراکنده شهر شیراز حادث شده است، استفاده از دیدگاه‌های نظری شهرگرایی جدی و نمونه‌های موفق اجرا شده در کشورهای توسعه یافته، میتواند در اصلاح و ارایه الگوی بومی شهرسازی موثر باشد. هدف این مقاله باز تعریف و کاربست اصول و معیارهای شهرگرایی جدید در راستای ملاحظات بومی شهر است. سوال اصلی مقاله این است که اصول و معیارهای نوشهرگرایی با توجه به ملاحظات بومی و محلی چگونه قابل تبیین و باز تعریف است؟ روش انجام این مقاله توصیفی تحلیلی است. نتایج مقاله نشان می‌دهد که برنامه ریزی و طراحی کالبدی احداث یک شهرک جدید بر اساس شهرگرایی جدید و تعیین ضوابط و مقررات مربوط به آن براساس ملاحظات بومی الگوی مناسبی برای شهرسازی به دست دهد. بحریه، پروشا؛ طوفان، سحر؛ اکبری نامدار، شبنم؛ بازخوانی سیر تحول معماری در ساختار بازار تبریز با تاکید بر زمینه‌گرایی مطالعات شهر ایرانی اسلامی « بهار ۱۳۹۹ - شماره ۳۹ علمی-پژوهشی/ISC (13) صفحه - از ۵ تا ۱۷)

زمینه‌گرایی به‌عنوان رویکردی مهم در معماری، بر حفظ ردپای گذشته و تفاوت‌ها و ویژگی‌های هر فرهنگ تاکید داشته و ریشه در هویت هر ملیت دارد. بافت کهن شهرها، نشانه‌هایی غنی از فرهنگ و هویت گذشتگان را همراه دارند و معماری سنتی ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست؛ درعین حال که نمونه‌ای است پر بار از هماهنگی و همزیستی با ویژگی‌های محیطی و ارزشهای مکانی. در شهرهای سنتی ایران، بازار عنصری بنیادین به‌شمار می‌آید به گونه‌ای که شهر با بازار آن معنا و مفهوم می‌یافت. بازار تبریز نیز در قالب یک بلوک شهری کامل، قدمت، وسعت، تنوع عملکردی و ارزش معماری بسیار دارد. پژوهش حاضر بر آن است تا به استخراج و تبیین عوامل زمینه‌ای موثر بر بازار تبریز، در مقیاس شهری (مکان‌یابی، شکل‌گیری و گسترش) و معماری (پراکندگی کالبدی و کارکردی) بپردازد. بنابراین، سوالات پژوهش این‌گونه تبیین می‌شوند که اولاً، کدام عوامل زمینه‌ای در مکان‌یابی، نحوه شکل‌گیری و گسترش بازار تبریز موثر بوده‌اند؟ (مقیاس کلان) ثانیاً، کدام عوامل زمینه‌ای در نحوه شکل‌گیری و پراکندگی عناصر و کاربری‌های بازار تبریز موثر بوده‌اند؟ (مقیاس میانی). روش تحقیق اتخاذ شده در این پژوهش، روش تحقیق استنباطی مبتنی بر تحلیل محتوای مستندات می‌باشد که از طریق مطالعه اسنادی، جستجو در کتب تاریخی و سفرنامه‌ها، تحلیل نقشه‌ها و عکسهای هوایی قدیمی تبریز و بازار آن، نیز تحلیل یافته‌های میدانی از وضع موجود،

سعی در بازخوانی موضوع و حصول نتیجه دارد. استخراج عوامل زمینه‌ای موثر بر شکل‌گیری بازار، در مقیاس کلان شهری و برنامه معماری مرتبط با پراکندگی کالبدی و کارکردی، نشان می‌دهد که شکل‌گیری و توسعه بازار تبریز و عناصر آن در طول اعصار، تحت تأثیر ساختار محیطی، فرهنگی، اجتماعی، حکومتی و اقتصادی شهر قرار داشته‌است. تأثیر شاخص زمینه‌ای موقعیت جغرافیای سیاسی شهر و شاخص ساختار ارزشی اقتصادی بازار بر شکل‌گیری مقوله نیاز، رابطه عرضه- تقاضا و نمود آن در قالب کالبد بازار تبریز در مقیاس کلان و میانی اهمیت بیشتری داشته‌است.

نویسنده: شکیب، پریا ویولت؛ طبیبیان، منوچهر؛ قدیمی قیداری، عباس؛ نویسنده مسئول: حبیبی، سید محسن؛ تبریز، مدرنیته و تأثیر آن بر شهرسازی مدرن ایران تاریخ اسلام و ایران «زمستان ۱۳۹۹ - شماره ۴۸ علمی-پژوهشی/ISC (28) صفحه - از (۱۸۱ تا ۲۰۸)

با روی کار آمدن آقامحمدخان قاجار و تشکیل حکومت واحد مرکزی قدرتمند، ایران وارد مرحله جدیدی از حیات سیاسی و اجتماعی خود شد و این دوران با بر تخت نشستن فتحعلی‌شاه به گونه‌ای متفاوت ادامه یافت. تأسیس دارالسلطنه تبریز در سال ۱۲۱۳ق. با حضور وزرای بزرگی چون میرزا عیسی و میرزا ابوالقاسم قائم‌مقام فراهانی، عباس میرزای نایب‌السلطنه را در مسیری قرار داد که تبریز را در خارج از «بساط کهنه» دربار تهران، به کانونی برای «طرح نو» تبدیل کند. شکست‌های سنگین از روسیه بحران فکری اساسی و عمیقی را در ذهن عباس میرزا و قائم‌مقام بزرگ و جامعه به وجود آورد و چرایی سترگی را مطرح کرد که می‌تواند سرآغاز بیداری ایرانیان تلقی شود. همزمان با ایجاد تغییراتی در ارتش و تشکیل نظام جدید، تجددطلبی در تبریز تنها در اندیشه باقی نماند، بلکه گستره آن به شهر و شهرسازی کشیده شد و چهره شهر تا حدی دگرگون شد. بعدها این تغییرات، تبدیل به الگویی برای اقدامات مشابه در تهران و سپس در برخی شهرهای ایران شد. نگارندگان این مقاله درصدد بازخوانی مدرنیته در مکان دارالسلطنه تبریز می‌باشند. تأثیرات این بازخوانی در شهر تبریز مادیت یافت و الگویی برای تغییرات شهری در ایران عصر قاجار و پهلوی شد. اصول و مبانی شهرسازی نوگرا به «شیوه تبریزی» و «مکتب تبریز» نقطه شروع دگرگونی شهر و شهرسازی ایران شد. بر همین اساس، هدف مقاله حاضر، بررسی این ادعا با بهره‌گیری از متون و منابع و تجزیه و تحلیل داده‌ها براساس رویکرد توصیفی و تبیینی است.

یوسفی، سوسن؛ بررسی نقش تفکیک و افراز در قوانین شهرسازی و آماده سازی اراضی مطالعات حقوق « پاییز ۱۳۹۸ - شماره ۳۴ (صفحه - از ۲۹ تا ۴۴)

ایجاد فضاهای سکونتی باکیفیت، پیشنیاز هر مجتمع زیستی محسوب می‌گردد. توسعه‌هایی که جهت شکل‌گیری سکونت‌گاه‌ها انجام می‌گیرد زمانی می‌توانند موفق باشند و به هدف غایی خود که دستیابی به کیفیت بالای زندگی است، دست یابند که از ابتدا طرح درستی برایشان تهیه شده و توسعه بر مبنای آن انجام و همسو با آن پیش رود. مسئله تفکیک و افراز از اهم مسائل شهری و شهرسازی و پایه و اساس رشد موزون شهر و اجرای طرحهای شهری می‌باشد. در این مقاله سعی شده است تا تفکیک، افراز و روند شهرسازی و آماده سازی اراضی با مواد قانونی بیان شود و بر این اساس، ابتدا به منظور آشنایی بیشتر با موضوع چارچوب تئوریک مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد و پس از آن به شناسایی و تحلیل ویژگی‌های تأثیرگذار بر طرح تفکیک و افراز اراضی پرداخته می‌شود.

تعریف طراحی شهری:

طراحی بخشی از هنر سازمان دادن فضای کالبدی است که با رشته‌های مختلف علمی و هنری مانند برنامه ریزی شهری، معماری و منظر سازی، مهندسی فنی، مهندسی ترافیک و حمل و نقل روانشناسی، جامعه‌شناسی و اقتصاد سر و کار دارد و در عین حال با سیاست و فرهنگ نیز ارتباط پیدا می‌کند. پس می‌بینیم که دامنه‌ی فعالیتش بسیار گسترده است. اگر گفته‌ی مانوئل کستل را بپذیریم که برنامه ریزی عین سیاست است شاید بهتر بتوان حوزه‌ی فعالیت شهری را مشخص کرد. به نظر جف لوید طراحی شهری، حلقه‌ی پیوند دهنده‌ی معماری، معماری منظر، مهندسی به صورت گسترده و برنامه ریزی و مخصوصاً برنامه ریزی شهری است. این نظریه‌ی ای که امروز هم از اعتبار خود برخوردار است.

در تعاریف بالا ما به دنبال جوهر و مفهوم طراحی شهری هستیم چیزی که در شرایط جامعه ی ما نیز مفید واقع می شود. طراحی شهری فعالیت جدیدی نیست. بحث های فراوانی از قدیم وجود داشته مبنی بر اینکه با شکل گرفتن فضای خصوصی زندگی بشر فضای عمومی نیز شکل گرفته، زیرا انسان ها می خواسته اند با هم رابطه داشته باشند و به محض آنکه انسان پا از فضای خصوصی بیرون می گذارد و در فضای عمومی قرار می گیرد حضور طراحی شهری در تاریخ کالبدی او آغاز می شود. گستردگی فعالیت طراحی شهری نشان می دهد که این فعالیت مانند یک طرح معماری یا طراحی یک پارک نیست که با طرح مشخصی شروع شود یا پایان پذیرد. یک کار معماری معمولاً در جایی شروع می شود و خاتمه می یابد. اما یک میدان به عنوان عنصری از سازمان فضایی شهر در طول تاریخ تکون می یابد، دگرگون می شود، تغییر می کند و یا مدام عوض می شود. چنین فضایی می تواند از عهد باستان شروع شود، وسطی را پشت سر گذارد، رنسانس را ببیند و امروز هم بتواند در آن فعالیت و زندگی کند.

شاخص های سلامت شهری

واژه سلامت مانند بسیاری از واژه های دیگر به صورت گسترده در نوشته ها و مقالات مورد استفاده قرار می گیرد که هفت مؤلفه در باب معیارهای سلامتی به شرح ذیل ذکر است:

-سلامت فیزیکی:

سلامت جسمی به معنای توانمند بودن در فعالیتهای روزانه و حفظ انرژی همچنین آگاهی و پیشگیری از بیماریهای اپیدمی به خصوص ایدز، هیپاتیت و...

-سلامت ذهنی:

مهارت یادگیری و رشد فکری، تقویت تفکر خلاق و خودآگاهی واقع بینانه

-سلامت عاطفی و هیجانی:

توانایی کنترل هیجانات به شکل مطلوب (کنترل برخی رفتارهای مخرب، کنترل خشم، مهارت تصمیم گیری درست و...)

-سلامت محیط زیست:

سلامت محیط زندگی از نظر تنفسی، تغذیه ای و فضای مناسب پیرامون کار و زندگی

-سلامت اجتماعی:

توانایی تعامل با انسانها و محیط با هدف ایجاد ارتباط رضایت بخش و آگاهی از مهارتهای مهم در زندگی

-سلامت معنوی:

باور به ارتباط و اتصال به خدا، توکل و داشتن معنا و هدف در زندگی و راههای رسیدن به آرامش

فرم ساختمان:

شکل ساختمان شامل ارتفاع، عرض و طول کلی آن یک عنصر اصلی طراحی است. از تغییرات در طراحی ساختمان می توان برای شکل دادن به سازه های استفاده کرد که دارای طرح های مختلف اما فضای داخلی یکسانی هستند. به عنوان مثال، ساختمانی با ۱۱۱۴ متر مربع فضای کف می تواند به عنوان یک ساختمان سه طبقه لاغر که ۱۲ متر عرض و ۳۰ متر عمق دارد، یا به عنوان یک ساختمان یک طبقه چاق که ۴۵ متر عرض و ۲۴ متر عمق دارد، طراحی شود.

شکل ظاهری

شکل ظاهری ساختمان سبک معماری آن و سایر خصوصیات بیرونی آن است، مانند تابلوهای تبلیغاتی متصل یا آنتن‌های سقفی.

مساحت زیربنا و محل قرارگیری:

طراحی خوب شهری در نظر می‌گیرد که مساحت زیربنا چند درصد از زمین را اشغال کند و ساختمان در کجای محوطه قرار می‌گیرد. به حداقل رساندن سطح زیربنا می‌تواند باعث حفظ فضای باز شود و قرارگیری دقیق ساختمان‌ها در قسمت‌های مختلف می‌تواند به حفظ ویژگی‌های طبیعی کمک کند.

عناصر کمکی:

طراحی ساختمان و محوطه نیز شامل قرار دادن و شکل‌گیری عناصر جانبی مانند محوطه سازی، نورپردازی، پارکینگ و مسیرهای عبور است.

میدان تایمز یک مکان مهم فرهنگی در منهتن است، همچنین دارای یکی از بالاترین میزان حضور سالانه گردشگر از هر جاذبه گردشگری دیگری در جهان است که حدود ۵۰ میلیون نفر تخمین زده می‌شود.

در برخی موارد، مشخصات طراحی ساختمان‌ها و محوطه‌ها در طرح‌های طراحی شهری برای خیابان‌ها و محله‌ها ایجاد می‌شود که به جلوه و احساس متمایز دادن به کل منطقه کمک می‌کند. مرحله بعدی پس از ساخت ساختمان‌ها و محوطه‌های آنها، طراحی بلوک‌های خیابانی است که گروه‌هایی از ساختمان‌ها و محوطه‌هایی هستند که با یک مرز مشترک، معمولاً خیابان‌ها احاطه شده‌اند. در طراحی بلوک‌های خیابان به‌طور معمول موارد زیر در نظر گرفته می‌شود:

اندازه بلوک:

اندازه بلوک‌های خیابان در بعضی از مکان‌ها برای دهه‌ها یا قرن‌ها بعد، از پیش تعیین شده‌است. بیشتر الگوی شبکه خیابانی منهتن بیش از ۲۰۰ سال است که برقرار است. اما طراحان شهری معمولاً این فرصت را پیدا می‌کنند که الگوهای بلوک‌های خیابان را در مناطق تازه توسعه یافته طراحی کنند و همچنین الگوهای بلوک‌های خیابان را در مناطق موجود اصلاح کنند. بلوک‌های کوچک خیابان به خصوص در مناطق مسکونی به ایجاد یک مکان قابل پیاده‌روی کمک می‌کنند و احساس صمیمیت بیشتری به مکان‌ها می‌بخشند. بلوک‌های خیابانی بزرگ امکان توسعه ساختمان‌های بزرگتر را فراهم می‌کنند اما برخی افراد ممکن است آن را به دلیل قابلیت کم پیاده‌روی و دوستانه نبودن دوست نداشته باشند.

پوشش و جایگذاری:

در طراحی یک بلوک تعیین می‌شود که چه مقدار از سطح برای ساختمان‌ها و سایر بهسازی‌ها (مانند پارکینگ یا پیاده‌روها) در نظر گرفته شود. طراحی خوب بلوک می‌تواند به ایجاد مکان‌هایی کمک کند که فضای بازتری را فراهم می‌کنند و ویژگی‌های طبیعی را حفظ می‌کنند.

شکل ظاهری:

طراحی شهری همچنین نمای کلی معماری یک بلوک را در نظر می‌گیرد. برخی از طرح‌های بلوک بر یک شکل ظاهری یکنواخت در بین ساختمان‌ها تأکید دارند که به ایجاد هویت خاص برای بلوک کمک می‌کند، در حالی که سایر طرح‌ها ممکن است سبک‌های معماری مکمل را برای ایجاد جذابیت بصری بیشتر مخلوط کنند.

خیابان‌ها

مهم‌ترین عنصر در طراحی یک خیابان ایجاد یک حس منحصر بفرد است. این کار را می‌توان به روش‌های مختلفی انجام داد، به عنوان مثال استفاده از مصالح خاص، سنگ‌فرش، تابلوها، نورپردازی، محوطه سازی، علامت گذاری عابر پیاده و استفاده از قطعات هنری مجسمه‌سازی از جمله روش‌های متداول برای انجام این کار است. شکوفه‌های گیلاس هر ساله توریست‌های بسیاری را به ژاپن جذب می‌کند.

طراحی خیابان‌های شهری یک کار چالش‌برانگیز است زیرا خیابان‌ها دارای دو عملکرد جداگانه و حتی گاهی متضاد با یکدیگر هستند. از یک طرف، خیابان‌ها مسیری برای حمل و نقل هستند که به شما کمک می‌کنند از نقطه A به نقطه B بروید. از طرف دیگر، خیابان‌ها مقصدی هستند که مردم به آنجا می‌روند. به دلیل این نقش دوگانه، در طراحی خیابان عناصر متنوعی در نظر گرفته می‌شود، از جمله موارد زیر:

جریان و چیدمان ترافیک:

چیدمان خیابان در نظر می‌گیرد که برای مدیریت جریان ترافیک خودروها در خیابان چه ویژگی‌هایی لازم است و سایر فعالیت‌های رخ داده در خیابان به چه ویژگی‌هایی نیاز دارند.

شکل ظاهری:

از ویژگی‌های مختلف طراحی می‌توان برای افزایش جذابیت بصری خیابان‌ها استفاده کرد. به عنوان مثال، یک سبک سازگار و متمایز برای تیرهای لامپ‌های روشنایی یا کاشت درخت می‌تواند زیبایی یک خیابان را به خود جلب کند و به خیابان یک ظاهر متمایز و قابل تشخیص دهد.

عناصر نمای خیابان:

ویژگی‌های اضافی خیابان مانند روشنایی تزئینی، قفسه‌های برداشت دوچرخه، نیمکت‌ها، گلدان‌های گیاهان و حتی سطل‌های زباله از نظر برنامه ریزان شهری به عنوان عناصر فضای خیابان شناخته می‌شوند. طراحی نمای خیابان خوب به ترغیب استفاده افراد از پیاده‌رو کمک می‌کند و خیابان‌هایی را ایجاد می‌کند که جذابیت بیشتری برای خریداران و سایر بازدیدکنندگان دارند.

محلها و مناطق

طبق بسیاری از تحقیقات نظری و تجربیات عملی، ده معیار اصلی برای یک مسکن پایدار وجود دارد و مسکن سازی تراکم-بالا، ارتفاع کم و دارای فضای باز مهمترین آن است. سایر عوامل عبارتند از: حریم خصوصی؛ مقرون به صرفه بودن؛ امنیت؛ انعطاف پذیری؛ تطبیق پذیری؛ توسعه پذیری؛ اقتصادی؛ بهبود محیط. از طراحی شهری همچنین برای کمک به شکل‌گیری مناطق فرعی جذاب و با عملکرد خوب در داخل شهر مانند محله‌ها یا مناطق تجاری استفاده می‌شود. بخش‌های زیر برخی از عناصر اصلی که برای محله‌ها و مناطق طراحی شده استفاده می‌شود را پوشش می‌دهد:

الگوی خیابان:

الگوی خیابان در داخل یک محله شکل و اندازه بلوک‌های خیابان را تعیین می‌کند و الگوی مسیرهای حمل و نقل را ایجاد می‌کند که به مردم و خودروها اجازه می‌دهد در داخل منطقه حرکت کنند. الگوی خیابان یک محله همچنین به احساس زیبایی شناختی کلی جامعه کمک می‌کند. به عنوان مثال، یک خیابان با الگوی شبکه ای مستطیل-شکل ممکن است احساس

گشودگی داشته باشد و مردم را به پیاده‌روی در مسافت‌های کوتاه در محله ترغیب کند، در حالی که الگوی خیابانی که از بن‌بست‌ها و تنگناها استفاده می‌کند، می‌تواند به ایجاد احساس حریم خصوصی و امنیت افراد کمک کند اما همچنین ممکن است افراد را به دلیل مسیرهای طولانی از پیاده‌روی منصرف کند.

پوشش و جایگذاری:

در طراحی محله‌ها و مناطق همچنین در نظر گرفته می‌شود که چه مقدار از منطقه باید توسعه یابد و چه مقدار باید به عنوان فضای باز و حفاظت‌های طبیعی استفاده شود. تعیین مناطق توسعه همچنین به تعیین رابطه کاربری‌های مختلف زمین با یکدیگر (به عنوان مثال، خانه‌ها در نزدیکی مراکز خرید هستند یا دور؟)، تعیین تراکم ساختمانی در محله، و تعیین مناطق طبیعی بدون دستکاری کمک می‌کند.

ظاهر:

مانند سایر بلوک‌های ساختمانی طراحی شهری، یک محله ممکن است از ظاهر معماری نسبتاً یکنواختی بهره‌برداری یا با ترکیب سبک‌های معماری مکمل جذاب به نظر برسد.

روش تحقیق

جامعه آماری تحقیق

جامعه آماری مورد پیمایش در این تحقیق را مهندسين طراح شهرسازی شهر شیراز در مطالعه حاضر تشکیل می‌دهند. که تعداد آنها ۴۸۳ نفر میباشد و نمونه آماری تعداد ۲۱۴ نفر انتخاب گردید .

ابزارهای جمع آوری اطلاعات

ابزار جمع آوری اطلاعات مورد استفاده در این مطالعه، پرسشنامه می باشد. پرسشنامه پس از احراز اعتبار و پایایی آن در مراحل مقدماتی تحقیق، برای جمع آوری داده‌های مورد نیاز در مرحله نهایی مورد استفاده قرار گرفت.

پرسشنامه تحقیق

در این پژوهش از پرسشنامه محقق ساخته ای استفاده شده است که از سه بخش تشکیل شده، دربخش نخست، متغیرهای زمینه ای شامل ویژگیهای جمعیت نمونه «پاسخگویان» نظیر سن، جنس، تحصیلات و منطقه محل سکونت و در بخش دوم به سئوالات مربوط به سلامت و تغییرات طراحی شهری به عنوان متغیر وابسته پژوهش پرداخته شده و بر اساس اطلاعات جمع آوری شده، تاثیرمتغیرهای مستقل بر وابسته بررسی شد.

پایایی پرسشنامه

یکی از مهمترین ویژگیهای ابزار اندازه گیری که در این تحقیق مهمترین آن پرسشنامه است، پایایی آن است. پایایی یک سنج، ثبات و سازگاری مفهوم مورد سنجش را نشان می‌دهد و به ارزیابی درستی و خوب بودن یک سنجش کمک می‌کند. مقصود از پایایی آن است که اگر ابزار اندازه گیری را در یک فاصله زمانی کوتاه چندین بار و به گروه واحدی از افراد بدهیم، نتایج حاصل نزدیک به هم باشد (خاکی، ۱۳۷۸: ۲۴۵). مفهوم یاد شده با این سر و کار دارد که ابزار اندازه گیری تا چه حد در شرایط یکسان نتایج یکسان را به دست می‌دهد. برای محاسبه ضریب قابلیت پایایی، شیوه‌های مختلفی به کار برده می‌شود که رایج‌ترین آن‌ها روش آلفای کرانباخ است. این روش برای محاسبه هماهنگی درونی ابزار اندازه گیری بکار میرود. برای محاسبه ضریب آلفای کرانباخ ابتدا باید واریانس نمره‌های هر زیر مجموعه‌های پرسشنامه و واریانس کل را محاسبه کرد. سپس با

استفاده از فرمول، مقدار ضریب آلفا را محاسبه کرد (سرمد، ۱۳۷۶: ۱۶۹). ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه ها به کمک نرم افزار SPSS اندازه گیری شد. یک پرسشنامه هنگامی پایایی بالایی دارد که ضریب آلفای کرونباخ آن بالاتر از ۰/۷ باشد. پرسشنامه تحقیق حاضر به طور آزمایشی بر روی ۲۵ نفر از افراد جامعه که بصورت تصادفی انتخاب شده بودند اجرا گردید و برخی سؤالات بدلیل مبهم بودن مورد تجدید نظر قرار گرفت. برای محاسبه پایایی پرسشنامه تدوین شده بعد از انتخاب ۲۵ نفر از جامعه آماری، پرسشنامه توزیع و جمع آوری شد و سپس بر اساس آلفای کرونباخ تجزیه و تحلیل شد و نشان می دهد پرسشنامه دارای آلفای کرونباخ در سطح ۰/۸۲، از سطح پایایی خوبی برخوردار است. در جدول زیر خروجی نرم افزار SPSS برای بررسی پایایی نشان داده شده است.

جدول ۱- آلفای کرونباخ متغیر های تحقیق

ردیف	متغیر	شماره سوالات اولیه	آلفای کرونباخ	ملاحظات
۱	تغییر در مبلمان شهری	۱۴-۱۵-۱۶-۱۹-۲۲	۰/۷۷۵	تایید
۲	ترمیم و بازسازی بافت فرسوده	۱۳-۲۰-۲۱	۰/۷۹۹	تایید
۳	افزایش رویش روشنایی بر امنیت شهری	۲۳-۲۴-۱۷-۱۸	۰/۷۱۱	تایید

تجزیه و تحلیل داده ها و آزمونهای آماری تحقیق

برای تجزیه و تحلیل داده ها از دو روش آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است. از آمار توصیفی به منظور توصیف وضعیت جمعیت شناختی پاسخگویان و نیز تحلیل وضعیت کلی هر یک از مولفه های پژوهش استفاده شده است. در این مرحله با استفاده از شاخص های مرکزی و پراکندگی به تحلیل آنها پرداخته شده است. همچنین به منظور آزمون فرضیه های پژوهش از آزمون های آماری استنباطی استفاده شده است که تفصیل آنها در مقاله ارائه شده است. لازم به ذکر است ابزاری که برای انجام محاسبات در این تحقیق استفاده شده است نرم افزار SPSS می باشد.

تجزیه و تحلیل داده های آماری

جدول ۲- جنسیت پاسخگویان

شاخص ها	فراوانی	درصد
مرد	۲۱۴	٪۱۰۰
جمع	۲۱۴	۱۰۰

بر اساس یافته ها ۱۰۰ درصد پاسخگویان مرد بوده اند.

جدول ۳- میزان سن پاسخگویان

شاخص ها	فراوانی	درصد
۲۰ تا ۲۵ سال	۲	۰/۹۳٪
۲۶ تا ۳۰ سال	۷	۳/۲٪
۳۱ تا ۳۵ سال	۳۴	۱۵/۹٪
۳۶ تا ۴۰ سال	۱۴۶	۶۸/۷٪
بالای ۴۱ سال	۲۱	۹/۸٪

بی جواب	۳	٪۱/۴
کل	۲۱۴	٪۱۰۰

یافته های تحقیق حاکی از این است که ۹۳٪ آزمودنی ها ۲۰ تا ۲۵ سال، ۳،۲٪ بین ۲۶ تا ۳۰ سال، ۱۵،۹٪ بین ۳۱ تا ۳۵ سال، ۶۸،۷٪ بین ۳۶ تا ۴۰ سال، ۹،۸٪ و کسانی که از ۴۱ سال به بالا سن داشته اند که حجم افراد مورد بررسی را شامل می شدند همچنین ۱،۴٪ آزمونی ها سن خود را گزارش نکرده اند.

جدول ۴- توزیع فراوانی میزان سابقه کار

شاخص ها	فراوانی	درصد
کمتر از ۵ سال	۵۸	٪۲۷/۱
۵ تا ۱۰ سال	۸۳	٪۳۸
۱۰ تا ۱۵ سال	۶۰	٪۲۸/۱
بیشتر از ۱۵ سال	۱۳	٪۶/۸
کل	۲۱۴	٪۱۰۰

جدول فوق وضعیت سابقه کار را نشان می دهد به طوری که ۲۷/۱٪ کمتر از ۵ سال و ۳۸٪ بین ۵ تا ۱۰ سال و ۲۸/۱٪ بین ۱۰ تا ۱۵ سال همچنین ۶/۸٪ بیشتر از ۱۵ سال سابقه داشته اند.

یافته های آمار استنباطی

در این بخش از پژوهش تحلیل داده ها بر اساس پاسخ به سوالات پژوهش انجام می پذیرد.

بررسی فرض نرمال بودن داده های مربوط به پرسشنامه با استفاده از آزمون کلموگروف-اسمیرنوف KS از آن جایی که برای استفاده از تکنیکهای آماری مقتضی ابتدا باید مشخص شود که داده های جمع آوری شده از توزیع نرمال برخوردار است یا غیر نرمال، در این مرحله به بررسی نتایج حاصل از آزمون کولموگوروف - اسمیرنوف در مورد هر یک از متغیرها می پردازیم و بر اساس نتایج حاصل، آزمونهای مناسب برای بررسی صحت و سقم فرضیات تحقیق را اتخاذ می نماییم.

داده های متغیر مربوطه دارای توزیع نرمال است: H_0

داده های متغیر مربوطه دارای توزیع نرمال نیست: H_1

جدول ۵- نتیجه آزمون نرمال بودن متغیرها و ابعاد نوگرایی و تصورات قالبی جنسیتی

ابعاد	سطح معنی داری	تایید فرض	نتیجه گیری
تغییر در مبلمان شهری	۰/۰۳	H_1	نرمال است
ترمیم و بازسازی بافت فرسوده	۰/۰۱	H_1	نرمال است
افزایش رویش روشنایی بر امنیت شهری	۰/۰۲	H_1	نرمال است

از آن جایی که با توجه به نتایج جدول مقدار سطح معنی داری برای تمام ابعاد کوچکتر از مقدار خطای $P/Value=0/05$ است در نتیجه داده ها دارای توزیع نرمال بوده و برای تحلیل آن باید از آزمونهای ناپارامتریک استفاده شود.

فرضیه اصلی

۱- به نظر می‌رسد بین تغییر در مبلمان شهری بر سلامت شهری شهروندان شیراز رابطه وجود دارد.

جدول ۶- ضریب همبستگی پیرسون بین تغییر در مبلمان شهری بر سلامت شهری شهروندان شیراز

متغیر	ضریب همبستگی	آماره همبستگی
بین تغییر در مبلمان شهری بر سلامت شهری شهروندان شیراز	ضریب پیرسون	۰/۳۱۸
	معناداری	۰/۰۱
	تعداد	۲۱۴

بر اساس نتایج حاصله از آزمون ضریب همبستگی بین تغییر در مبلمان شهری بر سلامت شهری شهروندان شیراز رابطه معنادار وجود دارد زیرا سطح معناداری ۰/۰۱ می‌باشد. که فرضیه با ۹۹٪ احتمال مورد تایید است.

$$r=0/318 \quad \text{Sig} =0/01$$

فرضیات فرعی

۱- به نظر می‌رسد بین افزایش رویش روشنایی بر امنیت شهری بر سلامت شهری شهروندان شیراز رابطه وجود دارد.

جدول ۷- ضریب همبستگی پیرسون بین افزایش رویش روشنایی بر امنیت شهری بر سلامت شهری شهروندان

شیراز

متغیر	ضریب همبستگی	آماره همبستگی
بین افزایش رویش روشنایی بر امنیت شهری بر سلامت شهری	ضریب پیرسون	۰/۴۴۷
	معناداری	۰/۰۲
	تعداد	۲۱۴

بر اساس نتایج حاصله از آزمون ضریب همبستگی بین افزایش رویش روشنایی بر امنیت شهری بر سلامت شهری شهروندان شیراز رابطه معنادار وجود دارد زیرا سطح معناداری ۰/۰۲ می‌باشد. که فرضیه با ۹۸٪ احتمال مورد تایید است.

$$r=0/447 \quad \text{Sig} =0/02$$

۱- به نظر می‌رسد بین ترمیم و بازسازی بافت فرسوده بر سلامت شهری شهروندان شیراز رابطه وجود دارد.

جدول ۸- ضریب همبستگی پیرسون بین ترمیم و بازسازی بافت فرسوده بر سلامت شهری شهروندان شیراز

متغیر	ضریب همبستگی	آماره همبستگی
بین ترمیم و بازسازی بافت فرسوده بر سلامت شهری شهروندان شیراز	ضریب همبستگی	۰/۵۱۷
	معناداری	۰/۰۱
	تعداد	۲۱۴

بر اساس نتایج حاصله از آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین ترمیم و بازسازی بافت فرسوده بر سلامت شهری شهروندان شیراز رابطه معنادار وجود دارد زیرا سطح معناداری ۰/۰۱ می‌باشد. که فرضیه با ۹۹٪ احتمال مورد تایید است.

$$r=0/517 \quad \text{Sig} =0/01$$

نتیجه گیری

طراحی شهری بخش بسیار مهم و حساسی از هویت شهروندان یک شهر به شمار می رود. بدین معنا که چگونه می اندیشند، چه امکاناتی در دسترس داشتند و چه متخصصانی نبوغ خود را ارائه دادند تا شهری که در آن زندگی می کنیم ساخته شده است. زمانی که این عوامل را کنار یکدیگر قرار می دهیم تا ترکیبی از یک شهر را ارائه نماییم، سیمای شهر گویای فرهنگ و نگرش آن جامعه می باشد. معیار فرهنگی، سلیقه ی شخصی، تفکر و امکانات نهادهای اجتماعی در یک کشور تعیین کننده ی نمای ظاهری شهری و بالطبع طراحی شهری است.

طراحی شهری از یک سو باید حداقل خدمات و امکانات شهری را به طور یکسان در اختیار کلیه شهروندان قرار دهد و از سوی دیگر تنوع و امکان انتخاب جایگزین متفاوت را برای گروه های مختلف جامعه فراهم سازد.

هدف اول مستلزم یکنواختی استانداردها و جامعیت آن می باشد، ولی هدف دوم تنوع استانداردها و به کار گیری تدابیر و راهبردهای متخصصان و افراد ذیصلاح در شهرسازی را ایجاب می نماید. طراحی شهری در چارچوب کلی فرایند برنامه ریزی و تصمیم گیری جامعه، نیاز به تشکلات رسمی دارد تا از این طریق قشر ها و گروه های فرهنگی جامعه نتواند به ارزش ها و آرمان های خود جامه ی عمل بپوشانند و پیشنهاد های طراحی را که نهایتاً به صورت سرمایه گذاری شهری، مرمت، نوسازی، بازسازی و ساخت و حفظ بناها در می آید، بهتر ارائه دهند. اگر از هر قشر خواسته شود تا نظر خود را در مورد شکل شهر و نقش شهر بیان کند در طراحی شهری، تنوع، هماهنگی و زیبایی سیمای شهر و الگوی فعالیت ها به بهترین نحو فراهم می آید. زیرا در این حالت طراحی شهری رفتارهای جمعی خواسته های فرهنگی و هویت گروهی را منعکس می سازد. فرضیه اصلی در این جا این است که طراحی خیال پردازانه با استفاده مشترک از فضا و سهیم شدن در امکانات و دسترسی متعدد به عملکردهای شهری و تنوع در شیوه های زندگی می تواند برخی از تضاد های بارز بین گروه ها را از بین ببرد.

طراحی شهری فعالیتی پر هزینه تر از برنامه ریزی شهری می باشد و مستلزم به کار گیری منابع کمیاب و متخصصان حرفه ای ماهر است. این نکته حائز اهمیت است که فعالیت های طراحی شهری در جهاتی سوق داده شود که عملکردها و عوامل شکل دهنده ی شهری بیشترین تأثیر را روی رفتار کلی افراد و بافت و فرم شهر داشته باشد.

پیشنهادات

- ۱: وسعت دید دادن به فضای شهری؛ استفاده از ابتکارهایی چند در تولید و بازتولید محیط های پیرامونی
- ۲: طراحی فضاهای ساخته شده؛ از کل شهرها و حومه های آنها گرفته تا خیابان ها و میدان ها ارائه نظرات خود بر چگونگی عمران و احیای شهرها
- ۳: تحقیق و تفحص پیرامون مناطق مورد نظر و ساکنان آنها در نظر گرفتن بافت فیزیکی، سیاسی، اقتصادی و روانشناسی حاکم بر آن مناطق
- ۴: تحت تأثیر قرار دادن مردم با ابتکارات خود، کمک به آنها در اتخاذ تصمیم هایی مناسب و آموزش آنها جهت ایجاد مکان های مطلوب
- ۵: توسعه سیاست گذاری های نوین پیرامون ساخت و سازهای شهری
- ۶: مشاور گروهی؛ کمک به مردم برای بر عهده گرفتن نقش هایی پیرامون سازندگی و طراحی حومه ها
- ۷: ارائه تصاویر گرافیکی از طراحی های کلی و تکنیکی گرفته تا استفاده از آخرین دستاوردها در طراحی های کامپیوتری

منابع فارسی

۱. انگل، هینو (۱۳۷۷)، "سیستم‌های سازه"، ترجمه علی گل صورت پهلوانی، نشر کارنگ، تهران
۲. آتی طرح آرتا، مهندسان مشاور (۱۳۷۹)، مؤسسه مطالعاتی، پژوهشی و مدیریتی آتی طرح آرتا
۳. بحریه، پروشا؛ طوفان، سحر؛ اکبری نامدار، شبمن؛ بازخوانی سیر تحول معماری در ساختار بازار تبریز با تاکید بر زمینه گرای مطالعات شهر ایرانی اسلامی « بهار ۱۳۹۹ - شماره ۳۹ علمی-پژوهشی (صفحه - از ۵ تا ۱۷)
۴. بنتلی، مایکل (۱۳۸۸)، "شهرهای سالم، فعالیت‌های زیست محیطی محلی و تغییر آب و هوا" در نشریه شمس، ترجمه عاطفه فرید نژاد، شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان شماره ۵۷ و ۵۸، مرداد و شهریور ۸۸، تهران، صص ۱۵-۲۳
۵. پیرفون (۱۳۸۶)، "عناصر معماری از فرم به مکان"، ترجمه مجتبی دولتخواه، چاپ دوم، انتشارات ملائک، تهران
۶. پیرنیا، دکتر محمدکریم، غلامحسین معماریان (۱۳۸۴)، "سبک‌شناسی معماری ایرانی"، انتشارات سروش دانش، تهران
۷. توسلی محمود و بنیادی، ناصر (۱۳۷۲)، "طراحی فضاهای شهری"، جلد دوم، انتشارات مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران، تهران
۸. توسلی، محمود (۱۳۷۹)، "قواعد و معیارهای طراحی فضاهای شهری"، انتشارات مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران، تهران
۹. توسلی، محمود و بنیادی، ناصر (۱۳۷۱)، "طراحی فضاهای شهری"، جلد اول، انتشارات مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران، تهران
۱۰. توسلی، محمود و بنیادی، ناصر (۱۳۷۲)، "قواعد و معیارهای طراحی فضاهای شهری
۱۱. حبیبی، سید محسن (۱۳۸۵)، «از شار تا شهر»، انتشارات دانشگاه تهران، تهران
۱۲. حصار، محمدحسین (۱۳۸۵)، "تاسیسات مکانیکی ساختمان". چاپ دوم، انتشارات جهان فردا، مشهد
۱۳. حکمتی، جمشید (۱۳۸۶)، "مهندسی فضای سبز"، چاپ اول، انتشارات سپهر، تهران
۱۴. دکتر نوبرت (۱۳۸۵)، گرمایش، سرمایش، روشنایی - رویکردهای طراحی برای معماران، "چاپ اول، ترجمه دکتر محمدعلی کی‌نژاد و مهندس رحمان آذری، انتشارات دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز
۱۵. دیزی جانی، غلامعلی؛ شمس‌الدینی، علی؛ نویسنده مسئول: رضایی، محمدرضا؛ باز تعریف و کاربست اصول و معیارهای شهرگرایی جدید در راستای ملاحظات بومی شهرها مجله: جغرافیا و برنامه ریزی منطقه ای « بهار ۱۴۰۰، سال یازدهم - شماره ۲ علمی-پژوهشی (صفحه - از ۲۲۷ تا ۲۵۸)
۱۶. رجبی، زهرا؛ فیضی توتکله، زهره؛ خاوری نصیر محله، علی؛ ضوابط و مقررات شهرسازی و منابع مالی شهرداری‌ها رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری « پاییز ۱۴۰۰ - شماره ۷۹ (جلد ششم) (صفحه - از ۱۱۶ تا ۱۳۴)
۱۷. رستم‌خانی، پروانه (۱۳۸۵)، "اصول و طراحی فضای سبز در محیط‌های مشکونی"، چاپ دوم، انتشارات مرکز تحقیقات ساختمان مسکن تهران
۱۸. رضایی، حشمت (۱۳۸۸)، نظری بر معماری پایدار و ردیابی آن در معماری ایران در نشریه شمس، شورای مرکزی سازمان نظام مهندسی ساختمان، شماره ۵۷ و ۵۸ مرداد و شهریور ۸۸، تهران، صص ۳۷-۳۵
۱۹. زنگی آبادی، علی و نازنین تبریزی (۱۳۸۳)، "طراحی و برنامه‌ریزی مبلمان شهری"، انتشارات شریعه نویس، مشهد
۲۰. سالوادوری، ماریو (۱۳۷۴)، «سازه در معماری»، ترجمه دکتر محمود گلابچی، انتشارات دانشگاه تهران، تهران
۲۱. سعیدنیا، احمد (۱۳۷۹)، "طراحی فضاها و مبلمان شهری"، مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهری، سازمان شهرداری های کشور، تهران
۲۲. سلطان‌زاده، حسین (۱۳۶۶)، "بازارهای ایرانی"، دفتر پژوهش‌های فرهنگی، تهران
۲۳. سلطان‌زاده، حسین (۱۳۶۷)، "تاریخ شهر و شهرنشینی در ایران"، مؤسسه انتشارات امیرکبیر، تهران
۲۴. سلطان‌زاده، حسین (۱۳۸۶)، "از سرتاپاسازها و مراکز خرید" در نشریه معماری و فرهنگ، شماره ۳۰، سال نهم

۲۵. سیحون، هوشنگ (۱۳۸۶)، نگاهی به ایران، کروکی‌هایی از معماری روستایی و مناظر ایران، طرح‌هایی از مهندس هوشنگ سیحون، چاپ چهارم، انتشارات بساوی، تهران
۲۶. سید صدر، سید ابوالقاسم (۱۳۸۰)، "معماری، رنگ و انسان". چاپ اول، انتشارات آثار اندیشه، تهران
۲۷. طباطبایی، سید مجتبی (۱۳۸۶)، «محاسبات تأسیسات ساختمان»، چاپ دوازدهم، انتشارات روزبهان، تهران
۲۸. غضبانپور، جاسم (۱۳۷۹)، "از آسمان ایران" انتشارات وزرات مسکن و شهرسازی، تهران
۲۹. فرآیند معماری (۱۳۸۶)، ماهنامه تخصصی معماری، شهرسازی و مرمت، شمار دوم، فروردین و اردیبهشت ۱۳۸۶، تهران
۳۰. فلافکی، محمدمنصور (۱۳۸۷)، "بارزنده سازی بناها و شهرهای تاریخی"، چاپ هفتم، انتشارات دانشگاه تهران، تهران
۳۱. محمد کاری، بهروز و رسول احمدی (۱۳۸۷)، "سیستم دیوار دولایه یا قالب سرخودبنتی" مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن، نشریه گ ۴۸۷- تهران
۳۲. محمد کاری، بهروز و رسول احمدی (۱۳۸۷)، "سیستم صفحات ساندویچی با بتن پاششی (تری دی)"، مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن، نشریه گ ۴۸۶- تهران
۳۳. محمد کاری، بهروز و رسول احمدی (۱۳۸۷)، "سیستم قاب سبک فولادی"، مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن، نشریه گ ۴۸۷- تهران
۳۴. محمد کاری، بهروز و رسول احمدی (۱۳۸۷)، "سیستم قاب های عایق ماندگار"، مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن، نشریه گ ۴۸۷- تهران
۳۵. محمودی، کوروشوامیر شکیبامنش (۱۳۸۴)، "اصول و مبانی رنگ شناسی در معماری و شهرسازی" انتشارات هله، تهران
۳۶. مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن (۱۳۷۸)، "ضوابط و مقررات شهرسازی و معماری برای افراد معلول جسمی - حرکتی"، ویرایش دوم، نشریه ص ۴۰-۱۰ تهران
۳۷. معصومی علی و دیگران (۱۳۸۷)، "سیستم صفحات بزرگ تغییر یافته"، مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن، نشریه گ ۴۸۹، تهران
۳۸. معلولیت امور فنی، دفتر امور فنی و تدوین معیارها (۱۳۸۱)، "معیارهای طراحی سینما"، چاپ اول، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، مرکز مدارک علمی و انتشارات، تهران
۳۹. معاریان، غلامحسین، "آشنایی با معماری اسلامی ایران"، انتشارات دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران
۴۰. مقررات ساختمان، "مبحث ۱۵ آسانسورها و پله های برقی" (۱۳۸۰) چاپ سوم، نشر توسعه ایران، تهران
۴۱. مقررات ملی ساختمان، "مبحث ۱۸ عایق‌بندی و تنظیم صدا در ساختمان" (۱۳۸۶) چاپ چهارم، نشر توسعه ایران، تهران
۴۲. مقررات ملی ساختمان - مبحث سوم (۱۳۸۰)، "حفاظت ساختمان‌ها در مقابل حریق" چاپ سوم، نشر توسعه ایران و تهران
۴۳. مقررات ملی ساختمان، "مبحث ۱۴ تاسیسات گرمایی تعویض هوا و تهویه مطبوع"، چاپ چهارم، نشر توسعه ایران، تهران
۴۴. مهینی تهران، جواد (۱۳۷۷)، کتاب تأسیسات"، چاپ اول، انتشارات میقات، تهران
۴۵. نویسنده: شکبیا، پریا ویولت؛ طیبیان، منوچهر؛ قدیمی قیداری، عباس؛ نویسنده مسئول: حبیبی، سید محسن؛ تبریز، مدرنیته و تأثیر آن بر شهرسازی مدرن ایران تاریخ اسلام و ایران « زمستان ۱۳۹۹ - شماره ۴۸ علمی-پژوهشی/ISC (28) صفحه - از ۱۸۱ تا ۲۰۸)
۴۶. نویفرت، ارنست و پیتر نویفرت (۱۳۸۶)، "اطلاعات معماری"، چاپ هفتم، ترجمه حسین مظفری ترشیزی، انتشارات آزاده، تهران
۴۷. یورگ کورت (۱۳۸۶)، "زیبایی‌شناسی در معماری"، چاپ سوم، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، تهران
۴۸. یوسفی، سوسن؛ بررسی نقش تفکیک و افراز در قوانین شهرسازی و آماده سازی اراضی مطالعات حقوق « پاییز ۱۳۹۸ - شماره ۳۴ (صفحه - از ۲۹ تا ۴۴)